

BREST

Najčastejšie choroby a škodcovia bresta

Podkôrniky na breste

Brest (*Ulmus* spp.) je u nás zastúpený viacerými druhmi. Tvoria súčasť zmiešaných lesov a sú prirodzene rozšírené vo všetkých oblastiach Slovenska. Ich zastúpenie v lesoch na Slovensku bolo v minulosti okolo 1% ale dnes je oveľa nižšie, nie viac ako 0,05%. Príčinou tak radikálneho ústupu bresta boli dve epidémie, spôsobené hubami rodu *Ophiostoma* spp. Prvá vlna hynutia prebehla Európou v rokoch 1920-1940. Hynutie spôsobila huba *O. ulmi*. Druhá vlna začala okolo roku 1980 a trvá dodnes. Hynutie v súčasnosti spôsobuje huba *O. novo-ulmi*. Šíreniu týchto húb výrazne prispieva výskyt podkôrníkov z rodu *Scolytus* spp., ktorí sa na brestoch hojne vyskytujú. Ich imága vykonávajú v korunách stromov úživný žer a tým napomáhajú rozširovaniu spór húb v prostredí.

■ Podkôrniky na breste

Na breste žije viacero druhov podkôrníkov rodu *Scolytus* spp. U všetkých druhov má materská chodba vertikálny tvar, smeruje zhora nadol a larvové chodby vybiehajú kolmo na ňu v horizontálnom smere. Požerok je výrazne zarezaný v dreve. Malé druhy sú menšie ako 3 mm – *Scolytus multistriatus* a *S. pygmaeus*. Materská a larvové chodby sú dlhé cca 3-4 cm. Väčšie druhy *S. scolytus* a *S. laevis* majú imága väčšie ako 3 mm a materská a larvové chodby sú dlhé 5-10 cm. Menšie druhy napádajú vetvy a kmene tenších stromov, väčšie druhy sa vyskytujú na kmeňoch starších a hrubších stromov. Menšie druhy majú dve generácie, väčšia iba jednu. Najmä druh podkôrník pásikavý *Scolytus multistriatus* je veľmi hojný a má tendenciu sa premnožovať. Je zodpovedný za úhyn väčšiny mladých porastov u nás.

Ochrana

Najlepšou obranou je zabezpečenie spracovania zvyškov po ťažbe a dodržiavanie prísnej porastovej hygieny. Rovnako je nevyhnutná urýchlená asanácia napadnutých stromov.

■ Vošky na listoch

Na listoch brestov škodí voška vlnačka hladká *Tetraneura ulmi*. Na vrchnej strane listu spôsobuje vreckaté háľky veľkosti do 2 cm. Na mieste dotyku s listom sa zužujú. Ich povrch je mierne ochlpený, neskôr celkom hladký. Spočiatku sú sfarbené do zeleno-červena, neskôr sú celé zelené. Na jednom liste sa ich nachádza obyčajne niekoľko. List sa v mieste výskytu hálok deformuje a mení sfarbenie na svetlozelenú až žltú. Vo vnútri háľky žijú rôzne štádiá

vošiek. Druh sa môže premnožovať a napadnúť takmer všetky listy na strome. Veľmi podobný druh vlnačka *Tetraneura nigriabdominalis* má háľky chlpaté.

Ochrana

V dospelých porastoch nie je potrebné vykonávať obranné opatrenia. V škôlkach je možné aplikovať insekticídne prípravky postrekom.

■ Ploskanka

Aproceros leucopoda

Ploskanka *A. leucopoda* je „hrubopása“ osa, teda príbuzná našich bežných ploskaniek na borovici a piliarok

na smreku. *A. leucopoda* pochádza z Ázie a v Európe sa šíri od roku 2003. Na Slovensku bola prvýkrát zistená v roku 2007 a potom ešte v roku 2009. Posledné výskumy realizované v rokoch 2014-2015 na Slovensku potvrdili jej hojný výskyt na mnohých miestach Slovenska. Ide o perthenogenetický druh. To znamená, že všetky jedince v populácii sú samice. Rojí sa od polovice apríla a do konca leta môže mať viacero generácií. Môže spôsobiť úplnú defoliáciu stromov. Požerok má typický esíčkovitý tvar.

Ochrana

Proti škodcovi je možné účinne aplikovať kontaktné insekticídne prípravky postrekom.

Ploskanka *Aproceros leucopoda*

Ofiostóma horská *Ophiostoma novo-ulmi*

Holandské ochorenie brestov patrí k najväznejším ochoreniam drevín. Prvá vlna pandémie prešla Európou a Severnou Amerikou v rokoch 1920-1940 a spôsobovala ho ofiostóma brestová *O. ulmi*. Druhá vlna tracheomykózneho hynutia brestov začala v 80. rokoch 20. storočia a trvá až po súčasnosť, pričom ju spôsobuje agresívnejšia *O. novo-ulmi*. Obe huby spôsobujú tracheomykózne ochorenie, pri ktorom dochádza k upchávaniu ciev belového dreva mycéliom huby *Ophiostoma* sp. Táto časť dreva vedie vodu z koreňov do koruny stromov, a teda znefunkčnením týchto „dráh“ sa strom javí, akoby mal nedostatok vody. Hlavným príznakom ochorenia je vädnutie listov na jednotlivých vetvách alebo na celej korune, ich chloróza a hnednutie. Neskôr nastáva odumieranie, najprv len niektorých vetiev a už o 2 mesiace resp. až o 5 rokov môže odumrieť celý strom. Na pričnom reze v belovom dreve infikovaného kmeňa alebo vetvy sa objavuje typický hnedý prstenec, ktorý vznikol prítomnosťou tracheomykózneho huby *Ophiostoma*.

Ochrana

Napadnuté stromy vypíliť a spáliť. Predchádzať oslabeniu stromov t.j. stromy neporaňovať, bresty v záhradách a v parkoch v lete poliať vodou ku koreňu. Zachovať zdravé stromy v parkoch a lesoch ako potenciálny zdroj vegetatívneho množenia geneticky odolných jedincov, resp. aj ako zdroj genetického materiálu.

Podpňovka obyčajná *Armillaria mellea*

Podpňovka je schopná napádať prakticky všetky dreviny rastúce v našich podmienkach. Tak je to aj u dreviny brest. K predispozičným podmienkam patrí zhoršenie kvality podmienok prostredia (sucho, zamokrenie), napadnutie kmeňa a vetiev podkôrnym hmyzom (*Scolytus scolytus*, *S. multistriatus*) alebo mechanické poranenie. Stromy napadnuté

podpňovkou sú náchylné na ďalšie sekundárne biotické činitele a to podkôrný hmyz, listožravý hmyz a drevo-kazné huby. Napadnuté stromy nemajú šancu sa vyliečiť a to ani pri aplikáciách fungicídov či iných oživujúcich látok.

Ochrana

Ani proti podpňovke sa nedá bojovať. Napadnutý strom je potrebné spíliť a odviezť z porastu, aby sa v poraste alebo na odvoznom mieste na kmeni a vetvách nepremnožili sekundárne činitele. Odporúča sa zmena drevinového zloženia, aj keď vždy je to trochu o skúšaní, ktorá drevina prirodzene odolá tlaku podpňovky v daných podmienkach.

A. Kunca, M. Zúbrik, J. Galko,
J. Vakula, R. Leontovych, A. Gubka,
Ch. Nikolov, S. Rell
Stredisko lesníckej
ochranárskej služby
Banská Štiavnica

Tento článok vznikol vďaka podpore v rámci OP Výskum a vývoj pre projekty: ITMS:26220220109, ITMS:26220120008, ITMS:26220220120

spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Tento článok vznikol tiež vďaka podpore z projektov APVV-0707-12, APVV-14-0567, APVV-15-0531, APVV-15-0348 a projektu „Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora – VIPLES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

Vlnačka hladká *Tetraneura ulmi*

Ploskanka *Aproceros leucopoda*

Podpňovka obyčajná *Armillaria mellea*